

10. GAIA: BOTERE JUDIZIALA (EPAILETZA)

LOPJ= Ley Organica del Poder Judicial Lege hauek Consejo General del poder judicialek sortzen ditu

1. SARRERA

- Dakigunez konstituzioak estatua antolatzen du. 3 botere.
- Botere judiziala (funtzio jurisdikzionala) antolakuntza konstituzional konplexu baten bidez arautzen da, askotariko organo jurisdizionaletan alegia.
- Askotariko organo horiek osatzen dute botere judiziala, bakarra eta unitarioa (baina deskonzentratua) dena, eta gainontzeko boereetatik independente behar duena.
- Konstituzioaren VI. Tituluan arautzen da (EK 117-127 art.).
- BOTERE JUDIZIALAREN MISIOA
 - Subjektu ezberdinen arteko gatazka batean aplikatuko den zuzenbidea zein den esan, erabaki eta adierazi.
 - Bere bidez Estatuak hiritarren arteko gatazkak edota hauek eta estatu botereen artekoak konponbidean jartzen ditu, organo batzuei horiek baketzeko funtzioa emanez, zuzenbidea aplikatuz.
 - Misio hori betetzeko EPAITEGIEK (Juzgado) autoritate posizioa dute, hirugarren inpartzial eta independente baten posizioa (suprapartes).
 - Prozedimendu baten bidez egiten dute lana (prozesu judiziala), zeinean aldeek beren burua defendatzen ahal duten.

2. BOTERE JUDIZIALAREN INGURUKO OINARRIZKO KONTZEPTUAK

- Justizia: hitz polisemikoa da.
 - Ordenamenduaren balore gorena da (EK 1.1)
 - Estatuaren funtzioa (EK 117.3)
- Epaitegi eta tribunalak
 - Lehenak unipertsonalak, bigarrenak kolegiatuak.
- Epaille eta magistratu

- Lehenak epaitegikoak; bigarrenak tribunaletakoak.
- BJKO (Botere Judizialaren Kontseilu Orokorra/ Consejo General del Poder Judicial) ez da botere judizialaren parte, ez baitu funtzio jurisdikzionalik betetzen.
- AK (Konstituzio Auzitegia) ere ez da botere judizialaren parte.
- Auzitegi Gorena (Tribunal Supremo):
 - Ez da instantzia organo bat, kasaziokoa (sententziak baliogabetzeko). Zuzenbidearen aplikazioa eta interpretazioa aztertzen du, baina ez gertakariak.
 - 5 sala ditu: zibil, penal, kontentzioso, sozial eta militar.

3. BOTERE JUDIZIALAREN PRINTZIO KONSTITUZIONALAK

Zilegitasun demokratikoa eta jurisdikzio eskusiboa

- Zilegitasun demokratikoa. Abiapuntua: EK 117.1 art..
 - “Justizia herritik sortzen da”. Aitzitik ez dute herri ordezkariak aplikatzen, funtzionarioek baizik.
- Nondik dator bere zilegitasun demokratikoa?

Konstituzioarekiko eta legearekiko menpekotasun gogorretik. Soilik legea aplikatzen dute, ezin dute sortu. Demokratikoki zilegitzen da → arazoak herriak onartutako legeak aplikatuz konpontzen dituelako.

 - Erregearen izenean egiten da, estatuaren batasuna eta iraunkortasuna adierazten dituena.
- Zilegitasun demokratikoa herritarren parte hartzea sustatuz lortzen da ere. Herri epaimahaiak. (EK 125).
- Epaileen funtzioa epaitzea eta epaitutakoa betearaztea da. Hori soilik eta eskusiboki. Eta gainera horretara behartua dago. Ezin du kasu bat epaitu gabe utzi.
- Zilegitasun demokratikoa:
- Estatu sozialaren dimentsioa: (EK 119; dohako justizia)
 - Tasa judizialik eza (lehen).
 - Babes juridiko dohakoa diru sarrerarik ez dagioenean.

Antolakuntza eta funtzionamendu printzipioak

- Batasuna (EK 117.5) :
 - Berez, ez dago tribunal berezirik: salbuespen epaitegiak, ohore epaitegiak...
 - Gatazkak ohiko tribunaletan konpondu behar dira, estatuaren botere judizial unitarioan integraturik daudenak.
 - Jurisdikzio militarra berezia da, baina helegiteak Auzitegi Gorenera bideratuz konpontzen da arazoa.
- Independentzia: Legearen inperioa (EK 117.1)
 - Justiziaren balio zentrala da.
 - Zer esan nahi du? Ez dagoela lotura politikorik (irizpide politikoen jarraipenik) edota hierarkikorik (epaileek ez dituzte aginduak betetzen, ezta gaineko epaitegienak ere).
- Estatuto propioa dute (378-427 LOPJ) *ley organica del poder judicial*
 - Prerrogatibak
 - Eskubideen mugapena, inkompatibilitateak eta debekuak: afiliazioa alderdi edo sindikatutan... (epaile elkartetan bai).

Autonomia-erkidegoek botere legegilearen eta exekutiboaren zenbait ahalmen eskuratu dituzten arren, *Botere judiziala bakarra da Estatu osoan.*

Horrek zentzua du, nolabait, epaileek aplikatu behar dituzten arauak ordenamendu juridiko bakarra osatzen dutelako. Hau da, Estatuak eta Autonomia Erkidegoetako erakundeek sortzen dituzten arauak ordenamendu juridiko bakarrean biltzen dira; eskumen batzuetarako, Estatuko Parlamentuak emango du legea eta, beste batzuetarako, Autonomia Erkidegoetako 17 legebiltzarrak izango dira eskudun.

4. EPAILEAREN ESTATUTUA

- Mugiezina da (378 LOPJ).
- Inmunitatea du (398 LOPJ).
- Prerrogatibak ditu (pribilegioak)(383-385 LOPJ).
- Independentzia ekonomikoa (402 LOPJ).
- Erantzukizuna izaten ahal du:
 - Zibila: sortutako kalteengatik.
 - Penala:
 - Disziplinarioa: falta arin, larri eta oso larriak.

5. JURISDIKZIOA ANTOLATZEKO IRIZPIDEA

- Deskonzentrazioa.
- Irizpide material, lurralde eta hierarkikoen araberako antolaketa.
 - Materialak: zibil, administratibo, laboral, penal, militar,...
 - Lurralde: demarkazio judizialak, betiere *Auzitegi Gorenean* bukatuz.
 - Hierarkikoak: helegiteak jartzeko aukera.
 - Lehen instantzia:
 - Bigarrena (apelazioa)
 - Kasazioa edota rebisioa.
 - Gailurrean AAEEtako Auzitegi Gorenak daude, eta gero Auzitegi Gorena.

- **Estatuan:** *Instrukzio Epaitegi Zentralak, Auzi Penaletarako Epaitegi Zentrala, Auzitegi Nazionala eta Auzitegi Gorena*

Estatuan: Madrilan daude *Instrukzio Epaitegi Zentralak, Auzi Penaletarako Epaitegi Zentrala, Auzitegi Nazionala eta Auzitegi Gorena*

- **Autonomia Erkidego bakoitzean:** *Justizia Auzitegi Nagusia*

- **Probintzia bakoitzean:** *Auzitegi Probintziala, Gizarte gaietako Epaitegiak, Adingabeen Epaitegiak, Administrazio Auzietarako Epaitegiak, eta Auzi Penaletarako Epaitegiak*

- **Barruti judizial bakoitzean:** *Lehen Instantziako Epaitegiak eta Instrukzio Epaitegiak*

- **Zenbait udal-barrutietan:** *bake Epaitegiak*

6. JUSTIZIAREN GOBERNUA: BOTERE JUDIZIALAREN KONTSEILU OROKORRA (BJKO)

- Judikaturaren gobernuak Gobernuari kendu zaio (lehen justizia ministroak). Gaur egun organo bati ematen zaio: BJKO (EK 122.2 art).
- Bere funtzioak Konstituzioan jasotzen dira: izendapenak, maila igoerak, inspektzioak eta disziplina-erregimena.
- Osaketa: 20 kide + 1 presidentea
 - 12 kide epaile eta magistratuen artean. 6 eta 6 kongresu eta senatu. 3/5eko gehiengoa.
 - 8 kide abokatu eta jurista, izen handikoak, gutxienez 15 urteko jardunarekin. 4 eta 4 kongresu eta senatu. 3/5eko gehiengoa.
 - Presidentea: 20 kideek hautatzen dute, 2/3eko gehiengoaz. Auzitegi Gorenaren burua da ere.

GGNNetako gantzeko hautatuta, 3/5 erako gehiengoarekin. Bokal izateko eskakizunak:	KONGRESUAK proposatuta	SENATUAK proposatuta
12 epaile edo magistratu	6	6
8 abokatu edo lejelari (15 urtetako esperientziadunak)	4	4

7. BOTERE JUDIZIALAREN BATASUNA ETA AUTONOMIEN ESTATUAREN GARAPENA

- Esan da botere judiziala unitarioa eta bakarra dela.
- Edonola ere, autonomien estatuak isla bat badu berarengan:
 - Plano organizatiboan: Auzitegi Gorenak Erkidego Autonomikoetan. Baina ez da egitura autonomiko bat (ez dago autonomi estatutuan). LOPJn arautzen dira.

- Plano funtzionalean:
 - Hizkuntza koofizialak ezagutu beharra (ala ez) edota nahi dugun hizkuntza erabili ahal izatean (231 LOPJ), ezarritakoaren arabera.
 - Ez ohiko errekursoak TSJren aurrean (casación autonómica).
- Eskuduntzen planoan:
 - Halaere AAEE eskuduntza exekutiboak eta kudeaketazkoak, pertsonal ez judizialaren gainean eta bitarteko materialen gainean (eraikinak, teknologia...).
 - Justiziaren administrazioa estatuaren eskuduntza da (149.1.5 CE).

8. MINISTERIO FISKALA

- Estatuaren izenean salaketa ofiziala egiten du.
- Batasun Printzipioa
- EK 124 art.
 - Justiziaren ekinbidearen promozioa, legalitatearen defentsa eta interes publikoaren izenean, zeina legeak babesten baituen. Tribunalen independentziaren defentsa, hauetan interes soziala bete dadin.
- Funtzionamendu printzipioak

- Batasuna eta hierarkia.
- Gailurrean *Estatuko Fiskal Orokorra*, erregeak izendatzen duena Gobernuaren proposamenaz (gogoratu regimen parlamentarista bat dugula!).
- Egun fiskaltza bereziak daude:
 - Ustelkeriaren aurka.
 - Antolatutako delinkuentziaren aurka.
 - Drogaren aurka.

10.2. GAIA: AUZITEGI KONSTITUZIONALA

1. SARRERA

- Gerra-artean hasi zen Konstituzioaren defentsa indartzen, bilakaera luze baten ondorioz.
- Bi bitarteko nagusi: jurisdikzio konstituzionalaren eta auzitegi konstituzionalen sorrerarekin.
- Ordura arte dokumentu politikoak ziren konstituzioak papertxo bat bakarrik zen. Orduan benetako arau bilakatu ziren, hortik aurrera lege bihurtzen da: konstituzio arau bat eginda errespetatu behar da bai edo bai.

2. AUZITEGI KONSTITUZIONALA

- Jatorria/aurrekariak: gerratea. Kelsen-Austria. II. Errepublikak auzitegi konstituzional bat behar zela ikusi zuen.
- Benetako organo jurisdikzionala da. Konstituzioaren interprete gorena da.
- Konstituzioaren IX. Tituluan arauturik dator (EK 159-165).
- Egituraketa
 - Pleno bat.

- Bi sala (6 epaile ditu bakoitzak, baturan 12 epaile). Babes helegiteak konpontzen dituzte.
 - Sekzioak (3 magistratu): kasua onartzen den ala ez adieraziko dute.
- Osaketa
 - 12 kide (4 aukeratzen ditu kongresuak, 4 senatuak, 2 gobernuak eta 2 Consejo General Del Poder Judicial "BJKG" euskaraz).
 - 3/5eko gehiengoa behar da
 - Lehendakaria: beraiek hautatua, gehiengo absolutuz. Kalitatezko botoa du.
 - Magistratua izateko aukera duten pertsonak: izen handiko juristak, izan epaile, fiskal, unibertsitateko irakasleak, funtzionarioak ala abokatuak gutxienez 15 urteko esperientziarekin.
 - 3 urtero bere heren bat berritzen da. Beraz 9 urtean behin osoki berriturik.
 - Magistratua izateak inkopatibilitateak ditu: ezin dute bestelako aktibitate profesional edo merkantilik egin.
 - Azterketarako galdera: **Auzitegi konstituzionalak ze betekizun/eskuduntza ditu?**
- Eskuduntzak
 - Konstituzio **kontrakotasun helegiteak** (recurso de inconstitucionalidad)
 - Konstituzio **kontrakotasun galdera** (cuestión de inconstitucionalidad)
 - **Babes helegitea** (recurso de amparo) 53.2 art. Auzitegia kolapsatu egin zen horrenbeste babes helegite jarri zirelako beraz orain onarpenak askoz zorrotzagoak dira. 2007an 11341 kasutatik 10888 inadmitutuak. Hau ya barneratua izan behar dugula dio, askotan errepikatu dugula.
 - Eskuduntza gatazka: Estatuaren eta Autonomia Erkidegoen edo hauen artekoak.
 - Atribuzio gatazkak organo konstituzionalen artean.

- Nazioarteko tratatuen kontrol prebentiboa egiten du
- Tokiko autonomiaren defentsan aterako da Auzitegi Konstituzionala udalerrri, probintziek AAEEen edo EAren legeen aurka eginez.

3. LEGEEN KONSTITUZIONALITASUN KONTROLA

Orokorrean

- Konstituzionaltasun kontrola izaera judiziala duen organo batek egiten du.
- Helburua: Konstituzioaren nagusitasunarekiko errespetua bermatzea.
- AEBetako sistema (**difusoa**)
 - 1787ko Konstituzioak ez zuen ezer esaten gaiari buruz, baina eztabaida konstituzionalean, legeak konstituzionalki kontrolatzeko beharra azpimarratu zen.
 - Marbury Vs Madison sententzia. Lege batek konstituzioaren aurka egiten badu, inaplikatu egingo da.
 - Kontrol difusoa
 - Edozein epailek egiten du
 - Jurisprudentzia sortzen du
- Legeen ko. kontrola Europan (XX. Mendeko **sistema kontzentratua**): Konstituzio Auzitegia.
- Bi eredu:
 - **Difusoa**: jurisdikzio arrunteko epaile eta auzitegiek egiten dute. Edozein epailek egiten du; kontrola kasu zehatz baten bidez egiten da; epaileak ez du legea ezeztatzen, inaplikatzen baizik. Eragina bi aldeetarako soilik. Eragina: **ex-tunc**, kausaren hasieratik. “EFECTO RETROACTIVO” esan nahi du.
 - Aurrekaria: Marbury Vs Madison
 - **Kontzentratua**: organo berezi batek egiten du, ez da kasu zehatzean oinarritzen, legea indargabetu dezake. Eragina erga omnes eta **ex nunc**. Soilik norbaitek eskatuta egiten du lan.

- Diferentziak murriztuz doaz
- Gure kasuan
 - Ez da soilik Konstituzioa aplikatzen parametro bezala. Konstituzionalitate blokea (28.1 LOTC).
 - Zeren inguruan:
 - Autonomi estatutuak eta LOak
 - Lege mailako arauak (estatua eta EEAA)
 - Nazioarteko tratatuak
 - Ganberen erregelamenduak (estatua eta EEAA).

Konstituzio kontrakotasun helegitea (Recurso de inconstitucionalidad)

(EK 161.1.a. eta 162.1.a. art. LOTC 31-34 art.) ezin du edonork jarri, Arartekok edo bai baina herriak ez. Ez da babes-helegitearen berdina, babes-helegitea bai jarri dezakela edonork, ez zara gobernuko presidentea izan.

- Zilegitasuna dute (EK 162.1.a.)
 - Arartekoa eta Gobernu Presidentea
 - 50 diputatu edo senatarik
 - AAEEtako gobernu edo parlamentuek
 - Beren autonomiari eragiten badie
 - Ezin dituzte aurkako beste erkidegoen legeak
- Prozedura: normalean ez du eragin suspensiborik, salbu Estatua AAEEen aurka. Suspentsioa automatikoa da eta 5 hilabeteko epean suspentsioa berretsi edo kendu behar.

Konstituzio kontrakotasun galdera

EK 163 art. LOPJ 35-37 art. epaileak bakarrik jarri dezake, ez arartekok ez presidentek ez herriak, soilik epaileak

(Cuestión de inconstitucionalidad)

- Epaileak planteatzen du, betiere kasua konpontzeko funtsezkoa bada.
- Hiru betekizun:
 - lege mailako araua
 - funtsezkoa kasurako
 - Konstituzio kontrakoa izan ahal izatea.
- Kasua suspenditu egiten da Auzitegi Konstituzionalak epaia eman arte.

<u>Konstituzionaltasun kontrola</u>	<u>Marko Normatiboa EK</u>
Recurso de inconstitucionalidad/ Konstituzio kontrakotasun helegitea	EK 161.1.a + 162.1.a
<u>Questión de inconstitucionalidad/</u> Konstituzio kontrakotasun galdera	EK 163

4. OINARRIZKO ESKUBIDEEN BABESA

- **BABES HELEGITEA 161. 1 b)**
 - EK 53.2: 14-29 artikulua eta 30 (kontzientzia eragozpenari dagokionez)
 - Pasiboa: botere publikoak. Partikularrek? Fikzio bat egiten da, epaitegi batzuek babestu ez gaituztela esanez.
 - Helegite autonomo eta independentea da, ohiz kanpokoak.
 - Soilik egin daiteke aurreko bide judicial osoa behin agortuta. Helegite guztiak agortuta. Sine qua non baldintza da.
 - Ez du aurkatzen diren epaien (fallo) irmotasuna (firmeza) suspenditzen.
 - **Zilegitasuna:**
 - Aktiboa: interes legitimoa duen pertsona fisiko eta juridiko oro; arartekoa; Ministerio fiskala. Interes jeneraleko gaiak azaltzen

direnean fiskalak salatu dezake hori. Gure eskubidea urratu bada, guk babes helegitea jarri dezakegu.

- **Pasiboa:** botere publikoak. Partikularrek? Fikzio bat egiten da, epaitegi batzuek babestu ez gaituztela esanez.

○ **Objektua:**

- 14-29 + 30 (kontzientzia eragozpena)
- Gobernua, gobernu autonomikoak edo beraien funtzionarien erabaki edo ekintzak.
- Gorteak, legegile autonomikoak... hauen erabaki eta ekintzen aurka.
- Organo judzial baten ekintza edo omisioa.

○ **Prozedura:** lehen salek, orain sekzioek.

- Demostratu behar da: especial trascendencia constitucional.

<u>Oinarrizko eskubide eta askatasunak</u>	<u>Marko normatiboa</u>	<u>Babestutako eskubideak</u>
<u>Babes-helegitea errekurtsioa/</u> Recurso de amparo	EK 53.2, 161.1.b. eta 162.1.b	EK 14-29 + 30.2